

СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОДУКТУ

О. Г. Савенко,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
Житомирський національний агроекологічний університет

Науковий керівник: В. А. Довженко,
кандидат економічних наук, доцент

Розкрито сутність інтелектуального продукту та його різновиди в залежності від видів інтелектуальної діяльності. Автором узагальнено специфічні властивості інтелектуального продукту, як ринкового товару.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальна діяльність, інтелектуальний продукт.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Інтелектуальна власність – це поняття, яке уособлює вищий ступінь розвитку категорії «власність». Як і будь-яка форма власності, вона виражає відносини, закріплені законодавством, стосовно володіння, користування та розпорядження певними об'єктами або

продуктами. Поряд із родовими ознаками ця категорія виражає відносини з приводу специфічних об'єктів чи продуктів, тобто є видовим поняттям. До нього належать загальнолюдські інтелектуальні надбання та новації, відображені у наукових, технічних та технологічних об'єктах і продуктах, художніх творах літератури та мистецтва. Отже, інтелектуальна власність охоплює відносини між людьми стосовно продуктів, які мають специфічні ознаки.

Мета та методика дослідження. Метою даного дослідження було ідентифікувати особливості та специфічні ознаки інтелектуального продукту, як результату діяльності людини.

Результати досліджень. Як першооснова виробничих інновацій інтелектуальні продукти є корисними для виробників. Вони також цікавлять споживачів, які прагнуть задовольнити свої культурні, духовні запити. Узагальнюючою формою інтелектуальної діяльності є інтелектуальний продукт – представлена на матеріальних носіях інформація, яка містить нове знання, що є результатом інтелектуальної творчої праці. Таким чином, найзагальніше визначення інтелектуального продукту – нові знання, передані у вигляді інформації. Щодо науково-технічної інтелектуальної творчості – це об'єктивні знання про природу, матеріальну діяльність людини у різних її проявах; щодо художньо-мистецької творчості – це суб'єктивне сприйняття та відображення внутрішнього світу людини, навколишнього середовища, інших людей. Результати інтелектуальної праці набувають споживчої цінності, є корисними, придатними для задоволення людських потреб, що є важливою ознакою товару як фундаментальної категорії ринкової економіки. Матеріальний носій творчої праці виступає як річ і може передаватись у власність іншим особам, водночас сам

результат творчої праці (нематеріальне благо) належить його творцю і може використовуватись іншими людьми лише за згодою автора. Таким чином, продуктам інтелектуальної праці притаманна певна специфіка щодо трактування традиційного набору властивостей ринкових товарів:

1) товари і послуги, які створюються на основі кодифікованого знання, є унікальними, водночас можливість їх безмежного тиражування породжує ринок гомогенної продукції, що адекватно реагує на динаміку попиту і пропозиції;

2) інтелектуальні продукти є ідеальними, суб'єктивними, пов'язаними з конкретними особистостями, водночас вони мають певне матеріальне втілення, доступну для інших людей об'єктивну форму, що сприяє їх реалізації;

3) інтелектуальні продукти, що є результатом науково-технічної діяльності, мають короткий життєвий цикл, підлягають швидкому моральному зносу;

4) для інтелектуальних продуктів поняття відтворення трансформується у поняття тиражування унікальних результатів творчої праці, при цьому витрати виробництва інтелектуальних продуктів і витрати на їх тиражування не збігаються між собою;

5) незалежно від того на якій мові, носіях, у якій формі представлені та розтиражовані інтелектуальні продукти, вони завжди мають конкретних творців – авторів ідей;

6) для інтелектуальних продуктів непридатними є традиційні вимірники ринкової цінності, витрати виробництва, граничної корисності тощо [2; 6].

В інформаційному суспільстві результати інтелектуальної діяльності відіграють пріоритетну роль, займаючи істотну частку в суспільному продукті. Якісних

перетворень зазнає не лише виробнича сфера, а й ринкові відносини, оскільки поряд з традиційними об'єктами обміну з'являються нові, що мають специфічні риси та унікальні властивості [1].

На думку сучасних дослідників, результати творчої інтелектуальної діяльності можна поділити на такі групи:

1. Форменні інтелектуальні продукти – результати творчої людської діяльності, для яких важливе значення має форма втілення (наприклад, унікальні твори мистецтва). Відособлення цих продуктів ґрунтується на самому факті їх створення і не потребує додаткових дій.

2. Змістовні інтелектуальні продукти – результати творчої людської діяльності, для яких важливого значення набуває не стільки форма, скільки зміст. Як правило такі продукти мають прикладний, утилітарний характер, їх відособлення потребує певних дій, пов'язаних з проведенням експертизи та спеціальної реєстрації [5].

З погляду дослідження інтелектуальної власності результати творчої діяльності поділяються на три великі групи: об'єкти літературно-художньої власності; об'єкти промислової власності; засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу товарів і послуг [3].

Висновки та пропозиції. Отже, інтелектуальна власність як наслідок творчої діяльності людини, інтелектуальної праці – категорія, що, як і будь-яка категорія власності, відображає відносини володіння, користування і розпорядження результатом інтелектуальної творчої діяльності. Це становить те спільне, загальне, що властиве фундаментальній категорії власності. Але поняття інтелектуальної власності одночасно визначають і як особливу, специфічну форму власності, оскільки вона створюється інтелектуальною, творчою працею. Результатом звичайної праці є матеріальний продукт, що втілює суспільно необхідні

витрати праці, тобто вартість. Інтелектуальний продукт (винахід, програмне забезпечення, книга, художня картина та ін.) – реалізація творчої праці, за якої матеріальні витрати, носії інтелектуального продукту становлять незначну частину його цінності. Головна його цінність визначається знаннями, вміннями, талантом винахідника, письменника, художника, тобто людини інтелектуальної праці.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник. – К.: Знання, 2008. – 431 с.

2. Бондаренко С. В. Авторське право та суміжні права / С. В. Бондаренко. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.

3. Верба І. . Основи інтелектуальної власності [Електронний ресурс]: навч. посібн.; 2-ге вид., перероб. і доп. / І. І. Верба, В. О. Коваль; за ред. С. В. Чікін. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 262 с.

4. Довженко В. А. Структура і роль інтелектуальної власності в сільському господарстві В. А. Довженко // Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону: матеріали десятої міжфакультетської наук.-практ. конференції молодих вчених, 14 травня 2014 р. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроєкологічний університет», 2014. – С. 20-23.

5. Інтелектуальна власність: конспект лекцій / С. М. Махнуша, С. М. Фролов. – Суми: Сумський державний університет, 2012. – 115 с.

6. Черевко Г. В. Інтелектуальна власність: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 412 с.